

Verslag

Programmaraad Bodembeheer

Datum: 11 oktober 2021
Tijd: 9.30 - 12.30 uur
Plaats: Vredenburg Utrecht

Aanwezig:

Thom Maas - RWS Bodem+	Rachelle Verburg (voorzitter)
Jan Fokkens - VNO-NCW	Hans Boer – VA
Frank Eijsackers – VvMA, VKB, NL Ingenieurs	Mark van Lokven - UvW
René Zijlstra – Rijksvastgoedbedrijf	Henk Koster– SIKB
Marc Langenhuijsen – Omgevingsdiensten	Annelies de Graaf (secretaris) - SIKB

Afwezig:

René Smolders – VNG Web	Otto Feenstra – BOG
Martin Bloemendal – BodemenergieNL	Joop Jansen – NVPG, Bouwend NI
Marjon Verhoeven – KOBO-HBO	

**Actie
door:**

1. Opening en vaststellen agenda

Rachelle Verburg opent de vergadering. De agenda wordt ongewijzigd vastgesteld.

2. Rol van SIKB m.b.t. opkomende stoffen en ZZS

Mark van Lokven heeft de eindresultaten POP-UP project (UP-project om te komen tot een handelingskader voor opkomende stoffen) nagezonden. Bij de start van dit project heeft RIVM in de programmaraad een presentatie gegeven over dit project, waaronder de voorgenomen uitbreiding m.b.t. ZZS van de Risicotoolbox Bodem (RTB).

Voorgesteld wordt om in een volgend overleg RIVM te vragen om de stand van zaken uitbreiding van de Risicotoolbox Bodem voor ZZS toe te lichten.

Hans Boer stelt voor het Rijk op te roepen om te zorgen voor een consistent stelsel met een consistent normenbouwhuis. Voor PFAS is er een norm voor grond, maar bij bouwstoffen onderzoeken we niet op PFAS. Dit leidt tot discussies over of een materiaal grond of een bouwstof betreft.

Hans Boer stelt tevens: als sector moeten we goed advies geven; dat helpt om vertrouwen in de sector te herstellen. Als afvalverwerker ben je nu afhankelijk van het oordeel van de omgevingsdiensten over welke stoffen gemeten moeten worden.

Bijvoorbeeld neonicotinoïden, polonium van Hoogovens, microplastics. Maar daarover staat niets in je vergunning en ook niet in de onderzoeksprotocollen, dus als innemer van de grond weet je dat op voorhand niet.

Ook stelt Hans Boer voor om vanuit SIKB samen met branches monsternamen-protocollen op te stellen, en jaarlijks een wisselende groep ZZS te meten, om inzicht te krijgen in naar welke stoffen we moeten kijken. RIVM zou daarvoor jaarlijks een lijst van 5 à 10 stoffen kunnen geven die in grond kunnen voorkomen. Als daarbij blijkt dat stoffen niet voorkomen (bij groundbanken of reinigers bv) kunnen ze van de lijst af.

Mark van Lokven: Voor bodem/grond is het lastig om i.r.t. de risicobeoordeling uit duizenden stoffen een selectie van 5 à 10 stoffen te maken om op te screenen. Voor

water kan dit wel en vindt dit ook plaats. Jaarlijks komen er duizenden nieuwe potentiële ZZS bij, waarvan de risico's beoordeeld moeten worden, op basis waarvan stoffen van de lijst af gaan of als ZZS benoemd worden. Jan Fokkens vult aan dat van de potentiële ZZS lijst na beoordeling van risico's (in bodem) een groot deel van de lijst af gaat.

De programmaraad stelt dat het Rijk verantwoordelijk is voor ontwikkeling van de normen en voor het stelsel.

Frank Eijsackers: Het gaat om de impact op de schema's. SIKB kan eenduidigheid (stoffenpakketten, doelstelling) bevorderen in de schema's, met name ook ten behoeve van lagere overheden.

Henk Koster: Je zou een soort routekaart kunnen afspreken hoe te handelen bij bijvoorbeeld de monstername- en analysemethode.

Thom Maas geeft aan dat in dat opzicht niet veel veranderd is: er waren altijd al stoffen die niet genormeerd waren. En er is al 25 jaar een routekaart om tot normering te komen.

Jan Fokkens: IenW is zich aan het organiseren om de stelselverantwoordelijkheid voor ZZS in te vullen. Martin van Gelderen is hoofd van het team ZZS en PFAS geworden. Er komt een Europese Green deal en een Zero Pollution act. Deze ontwikkelingen afwachten voordat we van alles in onze schema's gaan doen.

Hans Boer en Jan Fokkens noemen het belang om aan het begin van de keten te beginnen. Als kleine hoeveelheden (0,01 à 0,02 ppm) van ZZS in producten niet gemeld hoeven te worden, maar wel in grote volumes van producten worden toegevoegd, komen deze stoffen uiteindelijk wel in grote hoeveelheden in het milieu.

Jan Fokkens geeft aan dat de keten voor een aantal ZZS onderzocht wordt in een pilot in de Achterhoek (project 'ZZS decentraal' op initiatief van IPO en VNG). De uitkomsten kan IenW gebruiken bij het opstellen van een Inventarisatie-programma. Het rijk gaat ook een project doen om ZZS bij stortplaatsen te inventariseren.

René Zijlstra: De RTB wordt aangepast voor ZZS m.b.t. veedrenking en verspreiding. Dit moet doorvertaald worden in de protocollen/NEN's (verdenking voor ZZS betrekken). Daarnaast is PFAS in oppervlaktewater een grote zorg, in Duitsland heeft dit geleid tot dode vissen. RIVM heeft een monitoringsprogramma bodemkwaliteit, daar moeten (p)ZZS in meegenomen worden, als onderdeel van de stelselverantwoordelijkheid.

Mark van Lokven: We kunnen onze zorgen vanuit SIKB bij IenW neerleggen. En IenW vragen hoe het rijk hiermee om wil gaan, welke stappen het rijk wil zetten om te inventariseren wat er aan de hand is in Nederland.

Rachelle Verburg stelt op basis van het gesprek de volgende vervolgacties voor, waarmee de aanwezigen instemmen:

- Voorgenoemd signaal m.b.t. de stelselverantwoordelijkheid van IenW voor ZZS en m.b.t. de benodigde budgettering in een notitie voorleggen aan het Ministerie van IenW.

RV
AndG

- Martin van Gelderen van IenW uitnodigen in een volgende vergadering van de programmaraad om deze notitie te bespreken.
- RIVM uitnodigen in de programmaraad om de stand van zaken van de RTB toe te lichten en de gevolgen van inzicht in ZZS voor bodemonderzoek te schetsen (contactpersonen: Lonneke van Leeuwen, Frank Swartjes, Piet Otte). Daarbij vragen om de link te leggen met de Europese Bodemstrategie [noot: gepubliceerd op 17 november 2021].

Geopperd wordt om over de Europese Bodemstrategie ook een toelichting te vragen in de Programmaraad. Thom Maas geeft aan dat deze EBS strategisch van karakter is. Thom Maas doet intern bij Bodem+ navraag of de strategie al zodanig ontwikkeld is dat er een vertaalslag naar de bodempraktijk mogelijk is.

TM

3. Impact van maatschappelijke opgaven op SIKB-schema's bodembeheer

In het overleg op 13 september 2021 heeft de Programmaraad Bodembeheer het programmabureau verzocht om een analyse te maken van de impact van maatschappelijke opgaven op de SIKB-schema's voor bodembeheer. Dit in aanvulling op de eerdere notitie van het programmabureau m.b.t. de bredere impactanalyse van de maatschappelijke opgaven op de werkvelden van SIKB, en de mogelijke activiteiten door SIKB daarin. Tijdens de vergadering heeft de programmaraad een aanzet van het programmabureau voor deze impactanalyse besproken.

De programmaraad heeft de volgende aanvullingen en opmerkingen gemaakt bij de aanzet:

Circulaire economie/grondstoffen:

- BRL SIKB 9335: Analyseprotocol voor microplastics ontwikkelen.
- BRL SIKB 9335 en 7500: Is ambitie 2050 circulair haalbaar? Er zijn tegengestelde (overheids)belangen vanuit diverse beleidsterreinen. Vanuit SIKB kan hierover een signaal van publieke en private partijen worden afgegeven aan het Rijk.
- BRL SIKB 7500 Grondbewerking. Einde afval voor grond en bouwstoffen doorvertalen in BRL SIKB 7500.
- BRL SIKB 7500: de normen voor bouwstoffen en grond zijn verschillend, en de definities voor grond en bouwstoffen hebben een grijs gebied. Daarbij zal altijd de ruimte worden opgezocht. Oproep vanuit SIKB voor een consistent en afgestemd normenkader voor grond en bouwstoffen.
- Toevoegen: BRL SIKB 7000 – protocol 7003: Circulair baggeren doorvertalen in protocol 7003. Onderzoek van Stowa en Deltares is in uitvoering, gedacht wordt aan labels om de mate van circulariteit aan te geven.
- Bij voorbeeld Normblad SIKB 8000: werkwijze toetsen Bbk-meldingen met het oog op ZZS toevoegen 'mogelijk een haakje opnemen'.
- Decentralisatie: impact op protocollen bezien, rekening houden met de variatie in beleid.

Klimaatadaptatie: Geen toevoegingen/opmerkingen

Energietransitie/klimaatmitigatie:

- Bij klimaatmitigatie voorbeeld toevoegen: Methaan in baggerspecie – mogelijk is

het zinvol om meer te baggeren dan nu gebruikelijk is om vorming van methaan in de waterbodem te voorkomen. Onderzoek door Stowa hierover is in uitvoering. Kan mogelijk op termijn doorvertaald worden in BRL SIKB 6000-7000.

- Geothermie valt onder de Mijnbouwwet, Ministerie van EZK is hiervoor verantwoordelijk, en werkt met industrie-standaarden. Daarom schrappen laatstgenoemde voorbeeld 'BRL SIKB 2100 scope verbreden naar boren voor geothermie'.
- Bij groei aantal bodemenergiesystemen ook relatie met groei aquathermie leggen. Aquathermie wordt vaak gecombineerd met open bodemenergiesystemen voor warmteopslag.

Overige opgaven:

- Bodemkwaliteitszorg: bodemverontreiniging (zijn we bij SIKB met name op gericht), draagkracht, biodiversiteit, bodembioïlogie "gezonde bodem", bodemverdichting, etc.
- Relatie met BRO-standaard.
- Bodemdaling: grondwater, landelijk gebied, (gezonde) stad, landbouw/voedsel.
*Richtlijnen voor ophogen (rol voor SIKB of voor bv CUR of CROW?)
*BRL SIKB 12000: in bemalingsonderzoek de effecten op bodemdaling beoordelen.
- Verontreinigingen oppervlaktewater integreren bij bodemonderzoek (KRW). NEN is gestart met onderzoeksprotocol voor microplastics (UvW betrokken).
- Drugslozingen: veiligheid veldwerkers, onderzoek- en analyse-protocol.
- Mogelijke rol voor SIKB: Integrale afweging ondersteunen bij toepassen van verschillende SIKB-protocollen, NEN-documenten, en die afstemmen op/aansluiten op andere type onderzoeken in de bodem, bv geotechniek (CROW-richtlijnen), onderzoek achtergelaten ontplofbare oorlogsexplosieven (OO).
Voor OO is een afwegingskader met risicogerichte insteek in voorbereiding door het Kenniscentrum OO.

Vervolgafspraken

Na verwerking van de input van de programmaraad de impactanalyse terug laten komen in de programmaraad om de acties voor SIKB te prioriteren. Dan tevens bespreken van de benodigde communicatie.

RV
AndG

4. Gemeentelijke taken, omgevingsdiensten en de rol van SIKB

Wegens afwezigheid van René Smolders wordt dit agendapunt in een volgende vergadering opnieuw geagendeerd. De volgende opmerkingen kunnen bij verdere bespreking worden betrokken:

RV
AndG

- Bodem+ vervult hierin een belangrijke rol. Welke rol is passend bij positie van SIKB? Welke gaten zijn er? Neem je dingen over van andere organisaties?
- Er is een regionale kennis infrastructuur in ontwikkeling, met daarom heen een landelijke kennisinfrastructuur. Welke rol zien we daar voor SIKB?
- Relatie met normblad 8000 betrekken.
- Betrek bij dit onderwerp ook de communicatie over de bodemregels onder de Omgevingswet.

5. Jaarplan Bodembeheer 2022

De programmaraad is gevraagd om input voor het Jaarplan Bodembeheer 2022.

Ter introductie gaf Annelies de Graaf een toelichting op de trends en programma-lijnen in het jaarplan voor 2021. De programmaraad heeft het volgende meegegeven voor het jaarplan 2022:

Trends: Aanvullen o.b.v. het gesprek over maatschappelijk opgaven.

Uitdagingen schemabeheer (decentralisatie, Omgevingswet):

- Thom Maas: Citaat van Ruud Cino is “geen decentralisatie zonder goede centrale rol”. Geconstateerd wordt dat SIKB geen invloed heeft op welke regels en eisen decentrale overheden gaan stellen. Het gezamenlijk traject met overheden en bedrijfsleven wat je nu bij ontwikkeling van wetgeving en protocollen hebt, wordt mogelijk niet gevolgd bij voorbereiding van lokale regels.
- Marc van Lokven: We zien nu ook dat gemeenten met lokale bedrijven hun omgevingsplan voorbereiden.
- Jan Fokkens: Dit zou je voor bodem op de schaal van de omgevingsdienst moeten doen.

Innovatie: Gevraagd wordt om verduidelijking van de statements bij dit punt.

- PFAS: Henk Koster geeft aan dat de branches zich uitgesproken hebben tegen het in normdocumenten vastleggen van de werkwijze bij monsternamen voor PFAS-analyse zoals gepubliceerd door het Expertise Centrum PFAS. Er lijkt sprake van koudwatervrees, de impact is onduidelijk. Vanuit de overheden kwam er geen duidelijk signaal dat uniformering en normering van de monsternamenmethode voor PFAS gewenst is. Ook is er een inconsistentie in het stoffenpakket m.b.t. PFAS: bij partijkeuring (AP04) zit PFAS in het stoffenpakket, bij bodemonderzoek niet. Publieke en private partijen werken samen in het stelsel, en hebben hier mogelijk verschillende belangen. Dit knelpunt is ook geadresseerd in het I&W-programma Verbetering Bodemstelsel. Thom Maas geeft aan dat voor de branches ook het verdienmodel een rol speelt (het onderzoek wordt duurder).
- Extensieve veldwerktechnieken: Henk Koster licht toe dat de branches zich in het verleden hebben verzet tegen het opnemen van kwaliteitseisen op dit punt in de normdocumenten voor veldwerk. Thom Maas geeft aan dat de jurist van IenW hiervan gezegd heeft dat je ook dit soort werkzaamheden, die resultaten opleveren die meewegen bij de interpretatie van de verontreinigingssituatie, onder Kwalibo wilt laten uitvoeren.
- Gewenste vervolgacties vanuit programmaraad m.b.t. innovatie:
 - 1) Een verkenning uitvoeren van aan welke innovaties behoefte is en welke belemmeringen hiervoor spelen.
 - 2) Advies opstellen voor SIKB-bestuur om (verwijzingen naar) werkvoorschriften voor monsternamen van grond en grondwater t.b.v. PFAS-analyses toe te voegen aan de normdocumenten voor bodemonderzoek en partijkeuring.

Programmalijnen: De programmalijnen uit het jaarplan 2021 zijn nog actueel.

- De omschrijving hiervan kan aangevuld worden op basis van de discussie bij de voorgaande agendapunten.
- M.b.t. programmalijn 2 ‘Instrumenten bij de tijd en toekomstbestendig’ wordt het anticiperen op nieuwe ontwikkelingen en zo nodig beïnvloeden van het

wetgevingstraject steeds belangrijker. Dit omdat de maatschappelijke ontwikkelingen sneller gaan dan het proces van ontwikkeling en vaststelling van wetgeving en normdocumenten (zie PFAS). Dit leidt ook tot behoefte om protocollen zodanig vorm te geven dat snelle aanpassing mogelijk is.

Afgesproken is om in 2022 te bekijken hoe de aandachtsgebieden bodembeheer en bodembescherming van SIKB elkaar raken (werkwijzen, standpunten). Hiervoor wordt in 2022 een gezamenlijke vergadering van deze twee programmaraden georganiseerd.

Er zijn geen voorstellen voor verdere projecten/activiteiten gedaan. Bij het vervolg van de discussies m.b.t. agendapunt 2, 3 en 4 zal duidelijk worden welke activiteiten hier voor SIKB voor 2022 gewenst zijn.

Het programmabureau zal de inbreng van de programmaraad meenemen bij het opstellen van het jaarplan voor 2022.

AndG

6. Jaarkalender Programmaraad Bodembeheer 2022

Het vervolg van de discussies bij agendapunt 2, 3 en 4 zal in ieder geval op de jaarkalender voor 2022 komen. Dit agendapunt is wegens tijdgebrek niet verder besproken.

7. Voorstel vergaderdata 2022

De voorgestelde vergaderdata zijn akkoord. Online vergaderen wordt het meest passend gevonden als de agendapunten besluitvormend zijn. Voor verkennende punten of discussies heeft fysiek vergaderen de voorkeur. Afgesproken wordt om (als de situatie dat toelaat) in te zetten op om en om online en fysiek vergaderen. Als de vergaderzalen daarop ingericht zijn dan ook hybride vergaderen mogelijk maken. Voor 2022 worden de vergaderingen vooralsnog als life vergadering in de agendareserveringen ingepland. In de maart-vergadering wordt dit weer bezien voor het vervolg van 2022.

AndG

8. Concept-verslag 13 september 2021 en openstaande acties

De aanwezigen hebben het concept-verslag niet kunnen doornemen. Afgesproken wordt om aansluitend aan het overleg per mail reactie te vragen.

AndG

De actiepunten (zie agenda) 1, 4, 5 en 7 zijn afgerond. Actiepunt 3 is in gang gezet. Actiepunten 2 en 6 blijven staan.

9. Rondvraag/actualiteiten

- Henk Koster: voor eventueel uitstel van de inwerkingtreding van de Omgevingswet zijn afspraken met IenW in voorbereiding om uitstel van de inwerkingtreding van beleidsrijke wijzigingen in de SIKB-documenten te voorkomen. De kamerbrief over de datum van inwerkingtreding van de Omgevingswet wordt in november verwacht.
- [Debat kennisinfrastructuur 30 september jl.](#) Henk Koster licht toe dat het debat plaatsvond op de oorspronkelijke datum van het SIKB-congres, dat vanwege de corona-situatie is geannuleerd. Inhoudelijke aanleiding was de inventarisatie van Witteveen en Bos over hoe de maatschappelijk belangen en opgaven vertaald kunnen worden naar de kennisinfrastructuur. Marco Vergeer gaf een presentatie over regionale schakelpunten in

opbouw.

Henk Koster wees op het belang van behoud van de publiek-private kennisinfrastructuur: ga niet het wiel opnieuw uitvinden, maak gebruik van wat er is (ENBO, Bodembreed Academie). Ruud Peters van ODNL gaf een reflectie vanuit de omgevingsdiensten. Henk Koster heeft op basis van het debat voor SIKB geconcludeerd dat de spelers in dit veld elkaar beter moeten kennen.

Thom Maas vond de bijdrage van Henk Koster het meest praktisch. Goed dat hij aangaf dat kennis voor de kwaliteitszorg een heel belangrijk element is, en de trits kennisontwikkeling, kennisdoorwerking en kennisborging benadrukte. Vooral de laatste twee zijn belangrijk voor de uitvoering van ons werk.

- Discussie over reikwijdte BRL SIKB 6000-7000 (wel of niet eisen voor niet-erkenningplichtige werkzaamheden opnemen): Henk Koster licht de stand van zaken toe. Het advies van de Programmaraad Bodembeheer is gedeeld met bestuur, daarna ook met Programmaraad bodembescherming en CCvD Bodembeheer. Het concept-advies is daarvoor mondeling besproken met de Programmaraad Bodembescherming, en riep daar geen verdere reacties op, het vraagstuk ligt daar wat verder van het bed. Het CCvD Bodembeheer heeft op 27 september over de reikwijdte gesproken. Binnen het CCvD zijn er twee vertegenwoordigers die min of meer op de lijn van Jan Fokkens zitten, Joep van der Wee en Manfred Beckman Lapré van Bodemplus. De rest van het CCvD heeft als tegenargument: goed beschrijven wat wel en niet onder erkenning valt. Met die kanttekening erbij heeft ook I&W voorbehoud uitgesproken over het lenW-besluit over al dan niet opnemen in de Regeling bodemkwaliteit van schema's met eisen voor niet-erkenningplichtige werkzaamheden. VKB heeft twijfels, stelt de vraag of bij opname van eisen voor niet-erkenningplichtige werkzaamheden het bevoegd gezag kan eisen dat een bedrijf dat alleen niet-erkenningplichtige werkzaamheden doet toch gecertificeerd moet zijn.

Het CCvD Bodembeheer heeft besloten om met deze twee afwijkende meningen aan de begeleidingscommissie te vragen om in de protocollen onder BRL SIKB 6000-7000 de eisen die buiten de erkenningplicht vallen te handhaven en goed te beschrijven wat wel en niet onder erkenning valt. En om het gesprek met lenW aan te gaan (is in gang gezet). Het bestuur wil ook graag in gesprek met het rijk. Het advies van de Programmaraad Bodembeheer is nog niet besproken in het bestuur. Op 4 november worden alle reacties besproken in het bestuur, waarna het bestuur over de koers en inzet een besluit zal nemen.

Thom Maas: de verschillende beelden bij I&W komen voort uit de discussie over de scope van de protocollen: het is ongewenst dat SIKB de reikwijdte van de erkenningplicht dicteert. Dit is aan de wetgever. Henk Koster geeft aan dit ook niet mogelijk is; SIKB (lees: CCvD en bestuur) dicteert alleen de reikwijdte van de richtlijnen.

10. Sluiting

Rachelle Verburg dankt iedereen voor de bijdrage en sluit om 12.30 uur de vergadering.

Vergaderschema Programmaraad Bodembeheer vervolg 2021

donderdag 16 december 2021	10.00 – 12.00 uur	MS Teams
----------------------------	-------------------	----------